

G. ISTVÁN LÁSZLÓ

Gyámoltalanok¹

A ragasztott emberek, vagyis
a gyámoltalanok a vízből
kiemelkedő sziklák oldalán
tanyáztak, nyers húshoz
hasonlítottak, úgy voltak
felragasztva ujjaik, fogaik.
Szemük-fülük nem nyílt még
meg. Várták a légykapó
gyíkot, hogy eljőjön értük,
válassza szét az ember-
kezdeményeket, nyissa fel
szemüket, fülüket,
szájukat, és ugyanazzal a késsel
metélje körbe őket. A tűzfúrót
is adja nekik, végül csurungával
lássa el őket, ami majd
megvédi, megőrzi lelküket.

Pulugu²

(andamán ráolvasás)

Hol nő vagy, hol férfi,
Pulugu, hallgass meg.
Hallgasd az óceánba
vesző halat. Hallgasd
az égi viharba vesző
madarat. Én vagyok,
én voltam, én
vétkem, most bánom.
Én vagyok, én leszek,
én vétkem, előre,
Pulugu, megélem.
Látod, zajongok most is,
kérve neked beszélek.
Zajongásommal zavarom,
felzavarom a kabócát,
imámmal elnyomom a kabóca
reszelő kedvét. Imámmal
átkot bocsájtok fejemre,
imámmal északról, imámmal
keletről hívom az átkot.
Nem tudok hallgatni, mikor
a kabóca zenél. Ha nő
vagy, dédelgess, pikkelyem
simítsd meg. Ha férfi,
várj meg, szárnyamat,

G. ISTVÁN LÁSZLÓ (1972) Budapest

égi viharba vesző lelkemet
 segítsd meg. Mintha
 felolvasztottam volna
 a méhviaszt, úgy büntess,
 úgy vegyél magadhoz, vízbe
 és égbe, hallá és madárrá,
 férfiként, nőként, hallgass
 meg, veszíts el, veszíts el,
 de áldj meg.

Muszo Koroni Kundje³

A fehér hajú kis öregasszony fején
 két hosszú, hegyes fül volt. Csak azt
 hallotta velük, ami a világból a
 nőre tartozik. Melle, mint az állatoké.
 A hat szerelemhalom mégis mindennél
 csábítóbb volt, úgy simult tenyérbe,
 mint egy őrjítő hazaérés, aminek
 extázisát kalandrostok szövik át.

Lélegzetével létrehozta
 anyagtalan alteregóját, Dját. Nem
 tudta, hogy a távollevőért
 majd annyi harc, testvérviszály,
 lovagláрма és hasadt, nárcisztikus,
 idealista izzás veszi kezdetét.

A Pembától kapott magokból állatokat
 és növényeket teremtett. A buján
 sokasodó életalakzatok mind
 örökölték az illatát, a testnyílásokból,
 végtagközőkből felcsapó korbács-
 szagokat. Ámbra és mosusz,
 olaj és só. Annyi hőnek hínár-szag-
 kipárolgása, halillat, mocsáriz, amit
 elraktározhat a kisagy.

A Faro teremtette nőknek
 Pemba nem tudott ellenállni, a fehérhajú
 ezért őrjöngeni kezdett. Fadarabokat
 dugdosott a földbe, és szeretkezett
 egy fatörzsszel. Körülmetélte a nemi
 szerveket. Amerre járt, pusztított.
 Azóta lett az emlékezet belefeledkezés.
 Azóta lett a vágy emlékszerkezetű.
 Azóta őszképletű a tavasz – minden
 rügpattanásból azóta hull a lomb.

A Nommók⁴

A félig ember, félig kígyó ikreknek vörös szemük és ágas nyelvük van, sima testüket, mely fénylik, mint a víz tükre, zöld szőr fedi. A zöld szőr, mint az összes növényt megálmodó hullám, füvek, páfrányok, mohák alakjában rezeg, rezegteti a gondolat szele, a képzelet zöld karéja, amiben még se gyökér, se szár, se levél. Csak éjféli zöld álom álmodik déli zöld álmot, hajlékony, ízület nélküli végtagjaikon nyolc felső, nyolc alsó lábukon, karjukon csak déli zöld álom álmodja a láthatatlan éjféli zöldet. Aztán a láthatatlanban a zöld a képzeletből a valóságba ér.

Mikor meglátják anyjukat meztelenül, aki a beszéd készségét elvesztette, az ujjak számának megfelelően tíz maréknyi szöszből szoknyát csinálnak a földnek. Az összesodort nedves szösz tartalmazza a szót – ez lesz a beszéd készsége, a világ első nyelve. A föld méhe ekkor lesz hangyaboly, s a nommo-fiú elvezeti az első ősatyát a bolyba, felkínálja neki nővérét-anyját.

A hetedik ősatyá a hangyabolyban felfedezi a második szót, a maga szavát, fogai között nedves pamutfonalat vezet át, és kimondja a pamutszálban rejtőző igét. A hetedik ősatyá szóra tanít, a nyolcadik maga a szó, a beszéd.

JEGYZETEK

1 *ragasztott emberek (gyámoltalanok)* – ősi ausztrál törzseknél az Altjira-korban élt „örök embereknek”, a későbbi légykapó gyíkoknak a bolyongását elbeszélő mondák fontos szerepet játszottak. A földet kezdetben tenger borította, a vízből kiemelkedő sziklák oldalán pedig az örök mítikus hősökön kívül voltak már rella manerinják (ragasztott emberek) vagy inapatuák (gyámoltalan lények), akiknek fel voltak ragasztva ujjai, fogai, és szemük-fülük nem nyílt még meg. Más hozzájuk hasonló emberi álcák a vízben tanyáztak, nyers húshoz hasonlítottak. Miután felszáradt a föld, a mítikus hősosz, a gyíkok totemőse eljött északról, szétválasztotta egymástól az emberkezdeményeket, szemeket, füleket, szájakat, majd ugyanazzal a késsel elvégezte a metélést (az avatási rítus tette befejezett egésszé az embert). A totemős megtanította az embereket a tűz gerjesztésére (tűzfűró) és különféle ételek készítésére is, dárdát, dárdavetőt, bumerángot adott nekik, mindegyiket ellátta *csurungával* (lelkének őrizőjével), frátriákra osztotta az embereket („föld” és „víz”), s bevezette a házassági osztályokat.

2 *Pulugu* – az andamánok (az Andamán-szigetek kihalt őslakói) mitológiájában a pusztító északkeleti monszun hol férfi, hol nő alakjában fellépő megszemélyesítője. Lakhelye északon van, barlang vagy kőház gyanánt az egekben. A pusztító viharokat homályos eredetű tilalmak megszegése miatt támadt haragként értelmezik. Tilos zajongani, ha kabócák énekelnek, tilos méhviaszt kiolvasztani vagy bizonyos halat és madarat megölni.

3 *Muszo Koroni Kundje* – az első asszony a bambara mitológiában. (A bambarák a Mali délnyugati részén élő, mande nyelvcsaládhoz tartozó legnépesebb ágának tagjai, bamanáknak vagy bambaráknak nevezik őket.) Pemba teremtménye. Nevének jelentése fehér hajú kis öregasszony. Fején két hosszú, hegyes fül van, melle állatéhoz hasonlít, farka is van. Amikor Pemba megteremtette, lélegzetet lehelt belé, és létrehozta anyagtalán alteregóját,

Dját, akit Faróra bízott. M. Pemba felesége lett, sok-sok magot kapott a férjétől, abból születtek a növények és az állatok. Amikor a Faro teremtette emberi lények megjelennek a földön, Balanza (Pemba földi megtestesülése) már nem éri be a feleségével, és sorra birtokba veszi a nőket. M. ezt megtudva magányba vonul, abbahagyja a közös teremtést, és elkezd pusztítani azt, amit eddig létrehozta. Balanza elátkozza őt. Erre M. megőrül, rohanggal jár égi és földi térségeken, fadarabkákat szurkál a földbe, hátha Balanzává válik, ahogy korábban. Bolyongása közben nemi kapcsolatba lép egy fatörzsszel (Pembelével), de az megnyomorítja. M. az emberekre vetíti ki mérgeket, a férfiakat és a nőket, akikkel találkozik, körülmetéli, magán is excisiót végez. Elárul az embereknek minden titkot, amit Pembától megtudott, ezzel beszennyezi a földet és mindent, amihez hozzáér. Rendtlenséget kelt a teremtésben, elülteti a világban a gonoszt. Mielőtt meghal, megtanítja az embereket a földművelésre, útmutatása nyomán az emberek bevágásokkal díszítik arcukat (a férfiak hárommal, a nők négygyel), hogy megismerjék egymást.

4 *Nommó(k)* – a víz istenei a dogon mitológiában. (A dogonok Mali, főleg a Bandiagara-plató vidékén élő népe.) Először valószínűleg hallal azonosították őket. A Nommó ikrek az istenektől származnak, Amma főisten nemzette őket, amikor másodszer közösült a Földdel. A tengerek, folyók, esők vizeit jelentik, és ők jelentik a vényt is! A félig ember, félig kígyó ikreknek vörös szemük és ágas nyelvük van, testük sima és fénylik, mint a víz tükre. Rövid zöld szőr fedi őket. Hajlékony, izület nélküli végtagjaik vannak, nyolc felső és nyolc alsó végtag. Mikor meglátják anyjukat meztelenül, aki a beszéd képességét is elvesztette, az ujjak számának megfelelően tíz maréknyi szöszből szoknyát csinálnak neki. Az összesodort nedves szösz telve van az N. ikrek lényegével, tartalmazza a szót – ez adja át a földnek a beszéd képességét, a világ első nyelvét. Az ikrek ellenlábasa Jurugu, a rendtlenség képviselője. A dogonoknak nyolc ősatyuk van. Amikor az első bement a föld méhébe, a hangyabolyba, az ikrek közül a N. fiú elvezette őt a mélybe, ahol az ősatya bement a nőnemű N. méhének – mely része lett a föld méhének – a vizeibe. Ott az ősatya vízzé vált, egyben az isten spermájává, és az N.-ek lényegévé. A víz és a szó tökéletessé tette, és átváltozott N.-vá. A többi hét ősatya is átesett ezen az átalakuláson, valamennyien felszálltak az égbe, ahol az első N. ikerpár uralkodott. A hetedik ősatya a tökély (jelképe a hetes szám – a nőt képező négyes és a férfit képező hármasra bontható). A hetedik ősatya a hangyabolyban felfedezi a második szót, a maga szavát, fogai között nedves pamutfonalat vezet át, és hangosan kimondja azokat a szavakat, melyek a pamutszálon rejtenek. A hetedik ősatya tanít a szóra, a nyolcadik már maga a beszéd. Az első és második ősatya megszegi az égben gyülekezés tilalmát, ezért elhagyják az eget. Az ősatyák aztán egyenként alászállnak, és egymás után mesterségekre tanítják a dogonok nyolc rendjét. A nyolcadik megelőzi a hetediket, és ezért a hetedik megharagszik, óriáskígyóvá válik, és szétszórja a magokat, amelyeket a többiek az égből hoztak. Az emberek a hetedik őst megölik, húsát megeszik, fejét a kovácsosnak adják. A kovács eltemeti a fejet, sírját egy kővel fedi le.